

СКРНАВЉЕЊЕ СРПСКЕ СВЕТИЊЕ .

Пошто су силе Тројног савеза скршиле 1916. године две осведочене јуначне и непокориве српске краљевине, Србију и Црну Гору, окупационе аустро-угарске власти желеле су да доскорашње балканске противнике што је могуће више и духовно понизе, јер им ни сами злочини нису били довољни. Исти онај аустро-угарски фелдмаршал-лајтнант Виктор фон Вебенау (Viktor Weber Edler von Webenau; 1861-1932), који је с почетка Великога рата био командант XLVII. Пешадијске дивизије, постао је на крају и окупациони гувернер Црне Горе. Он, 7. VIII 1916, даје захтев упућен Његовом Високопреосвештенству Г-дину Митрофану Бану (1841-1920) да се мора извршити ексхумација моштију владике Петра II Петровића-Његоша (1813-1851), које почивају на Језерскоме врху (1.657 m) на Ловћену у Црквици Св. Петра Цетињског, у присуству власти и одређеног свештенства. Тај скрнавни чин морао се извршити ноћу, 12. VIII 1916, и мошти бежу на брзину похрањене у Цетињском манастиру. Окупатор је желео да на Штировнику (1.749 m), највишем ловћенском врху, који орловски влада не само Црном Гором већ и улазом у Боку и Јадранско Море, постави огромни споменик посвећен Генију победе и славе у стојећем положају. Кип је одевен у античку тунику са узицом око паса, тако да је туника богато набрана; на глави би биле ловорике чија трака немарно пада по телу тог кипа; цео би био ослоњен са обе руке на велику оборену на доле палушину (мач дворучњак) са иницијалима (Ф.Ј.І) једног од троје најдуговечнијих ондашњих европејских владара,¹ цара и краља Фрање Јосифа I, а чије би иначе црте лица, наравно из млађих дана, биле и у представи самог лика тог Генија. Прилаз би ишао преко Језерског врха, тако да је Капела очигледно сметала. Гипасну макету која је победила скоро једногласно (било их је 100-тинак) на расписаном конкурс у »Хрватскоме Дому« у Херцег-Новом урадио је академски сликар, дубровчанин Марко Рашица (1883-1963), који се опробао и као вајар, и по његовом плану камени кип би био висок 16 m, а са постољем 32 m, тако да би се тај споменик видео још са Отранта! Поменути конкурс отворио је исти онај фелдмаршал-лајтнант Виктор фон Вебенау и то на царев рођендан (18. VIII 1916).

Стару владикину гробну црквицу Аустро-Угари никада нису успели до краја да сруше да би спровели у дело постављање поменутог споменика, што због ратног тока догађаја, што због техничких и новчаних потешкоћа. Не урадивши ништа, а потпуно оскрнавивши велику српску светињу, окупационе власти су чак пред крај рата, 20. VIII 1918, покушале да макар мало изгледе своје очигледно дивљаштво давши објаву да аустро-угарска окупациона власт жели да обнови оштећену Капелу на Језерскоме врху! Та „жеља“ је била без сагласности старог митрополита Митрофана који се успротивио овом чину, а Велики рат се ускоро и заврши...

Нешто касније, после Уједињења, 1. XII 1918, средином новембра 1920, нови владика, а каснији наш патријарх, Гаврило Дожих (1881-1950) на

¹ То су: британска краљица Викторија (1819-1901), аустро-угарски цар и краљ Фрања Јосиф I (1830-1916) и црногорски краљ Никола I Петровић-Његош (1841-1921).

заседању Св. Архијерејског сабора даје предлог да српска црква буде зачетник обнове оштећене Капеле. Пошто у том тренутку Српска православна црква није имала довољно новаца за све то, предлог обнове су потом, изложили одређеним министарствима и државним установама новооснованог Краљевства СХС. Стога је, по замисли владике Гаврила прво основан Одбор за изградњу Капеле и враћање Његошевих земних остатака на Ловћен са седиштем у Престоници и за исту сврху основана је још и Комисија од стране самог Министарства вера (1923). Чланови Одбора и Комисије чинили су у оно доба уистину наши најугледнији и најпознатији научници и духовници. Рецимо само да је председник Одбора био нико други до Јован Цвијић (с њим су били још Павле Поповић, Сима Тројановић, владика Николај...), а председник Комисије Милоје Васић и уз њега Владимир Ђоровић итд. Поред овога, владика Гаврило је основао у »Зетском Дому« на Цетињу, 24. VII 1921, и Покретачки одбор у коме је он био председник, ради сакупљања прилога и веза са државним установама за сређивање самог друма до ловћенског врха. Чинило се да ће се све окончати доста брзо и да ће Владика поново почивати где треба за прославу 70-огодишњице од смрти, али не би тако!

Цела је ствар ишла око министарско-новчано-техничких потешкоћа, тако да је све стајало у месту годинама, док се за целу ту ствар није заинтересовао и Витешки Краљ Александар I Ујединитељ, који је и сам имао у себи крв владарске породице Петровић-Његош, јер је његова мати, кнегиња Зорка (1864-1890) била кћи краља Николе I. Он је одмах послао академског архитекту Николаја Краснова (1864-1939), руског избеглицу, али особу већ увелико осведочену и признату, на увиђај и снимање 24. IX 1923. Краљ је желео да се Капела Његошева и све остало што је потребно, подигне од личних средстава.

Пошто је било немогуће обновити у том тренутку важну руину, Краснов је одмах дао детаљан нацрт нове Капеле на Језерскоме врху исте величине као и претходна, али са нешто мало украса византијског типа. Од старе Капеле пренета је само Часна трпеза. Његошев овални, мозаички портрет изнад саркофага урадио је сликар Урош Предић. Да би се нова Капела могла урадити прво је било потребно оправити и проширити сам ловћенски пут. Цео посао урадили су ing. Војта Боучек и артиљеријски пуковник Пантелија-Панта В. Ђукић (1880-1938; питомац XXX класе Војне академије, 1897-1899) са својим војницима Зетске дивизијске области, а због целог труда на крају је унапређен у чин ђенерала.

Овде би ваљало још поменути да је у то доба (1924/25) неколико других уметника дало своја виђења нове Капеле, где се највише истицао вајар Иван Мештровић (1883-1962). Због скупих пројеката ти планови су пали у воду. Али када се то данас посматра, и ондашњи Мештровићев нацрт Његошеве заветне капеле на Ловћену лепши је, складнији и достојнији од садашњег уметниковог Маузолеја у коме почива владика Раде!

Славље великог чина трајало је два дана. Почето је 19. IX 1925, вечерњим у Цетињском манастиру у присуству патријарха Димитрија Павловића (1846-1939) са 16 наших архијереја, када су мошти стављене у ковчег, дар краља Александра I. Сутрадан, 20. септембра, дошли су краљ Александар у

пуној гардијској униформи ђенерала и краљица-мајка Марија у свечаној одећи Црногорке. Почетно слово одржао је сам краљ, а потом и владика Николај Велимировић (1880-1956), као један од најречитијих и умних људи оног доба. Краљ Александар I од Цетињског манастира па до нове Капеле на Ловћену носио је скоро све време на рамену Његошев ћивот. Када су после обреда владика Гаврило Дожић и краљ Александар I положили ћивот у нови саркофаг, витешки краљ мученик је скинуо са своје гране на левој страни прсима Албанску споменицу и ставио је на ћивот пре но што је саркофаг затворен. Све време били су присутни и изасланици свих наших главних конфесија. Када је све било завршено изнад и око Ловћена летеле су наше војне ескадриле аероплана вукући за собом све четири државна барјака (југословенски, српски, хрватски и словеначки).

За ту пригоду преноса Одбор је замолио вајара Ђорђа Јовановића (1861-1953) да уради Спомен-медаљу преноса Његошевих костију, што је од срца и учинио. Медаља је кована само у лакованој бронзи, пречника 40 mm, и била је са моаре свиленом траком српске тробојке („*црвено, плаво, бело/српско је за цело*“). На лицу је урађен Његошев седећи портрет на лево, урађен према литографији Анастаса Јовановића из његове незавршене едиције „*Споменици српски*“, св. IV, Беч 1852. И сам Анастас се управљао према својој дагеротипији Његоша (1851) и портрету у уљу Јохана Беса (1847). На наличју је представа старе капеле уништене 1916, а урађена према слици Мила Врбице (друга половина XIX века). У доњем делу дата је година преноса, 1925. Накнадно ковање исте ове спомен-медаље урадила је и приватна ковница „*Златар*“ А. Д. из Сарајева.

Коста Ђ. Кнежевић

(*Политика*, 20. I 2018, субота, бр. 37.425, год. CXIV, стр. 22, »100 година од Великог рата«, текст је скраћиван).

Његошева спомен-медаља, рад Ђорђа Јовановића, 1925.

*Рушевине првобитне капеле; снимак од 24. IX 1923,
(фото: Н. Краснов).*

КОМЕНТАРИ БЛИЖЊИХ

Lida B. (21. I 2018)

...sve što si mi poslao je – melem za dušu... Tekst je patriotski. Svida mi se. 'Oćeš li da uđeš u stranku *Pokret obnove Kraljevine Srbije?*..

A.E.G. (21. I 2018)

...Читам овај Твој текст, стварно је веома занимљив и исцрпан, једино што ја мало од тога могу одједном да запамтим, али сам скинула, тако да ћу увек моћи да се подсетим...

Šime O. (21. I 2018)

...Dobar tekst sa veoma dobro podkovanim podacima... Možda ne bi bilo loše da sve ovo proširiš i objaviš kao feljton, ili kao manju knjigu...

Оги Ј. (22. I 2018)

Прочитао сам, одличан је и информативан, али нажалост скрнављењу светиње српске и православне је доприносио и несрећни Краља Југославије са својим Мештровићем и југословенском митологијом. Актуелна антисрпска и антихришћанска секта на власти је највише последица југословенског пројекта. Значајна је о тој теми књига »Сумрак Ловћена« објављена поводом рушења цркве на Ловћену, била је тада забрањена, али је имао мој покојни отац. У тој књизи сам гледао нацрте и читао текстове о

рушењу цркве и мегаломанским југословенским пројектима којима се хвала Богу супроставила Српска црква – али које су касније спровели комунисти и титоисти.

Милош Д. (22. I 2018)

...Одлично, настави и даље да пишеш у *Политици*...

Kolo S. (23. I 2018)

...Изванредан текст, из којег заиста има шта ново да се прочита и научи...

Ivanka M. (24. I 2018)

...Hvala Vam najlepše, na ovom IZUZETANOM članku koji ste objavili!!!!...

Rade R. (24. I 2018)

...Заиста одличан текст, многима мало познат, који само показује колико смо данас јадни јер те *Политика* није смела ставити и на интернет...

КОМЕНТАРИ ЧИТАЛАЦА ПОЛИТИКЕ ONLINE

Драгиша Дожих, Колашин (6. IV 2018, Вел. петак), »Међу нама«, стр. 23.

ИСТИНА О КАПЕЛИ НА ЛОВЋЕНУ

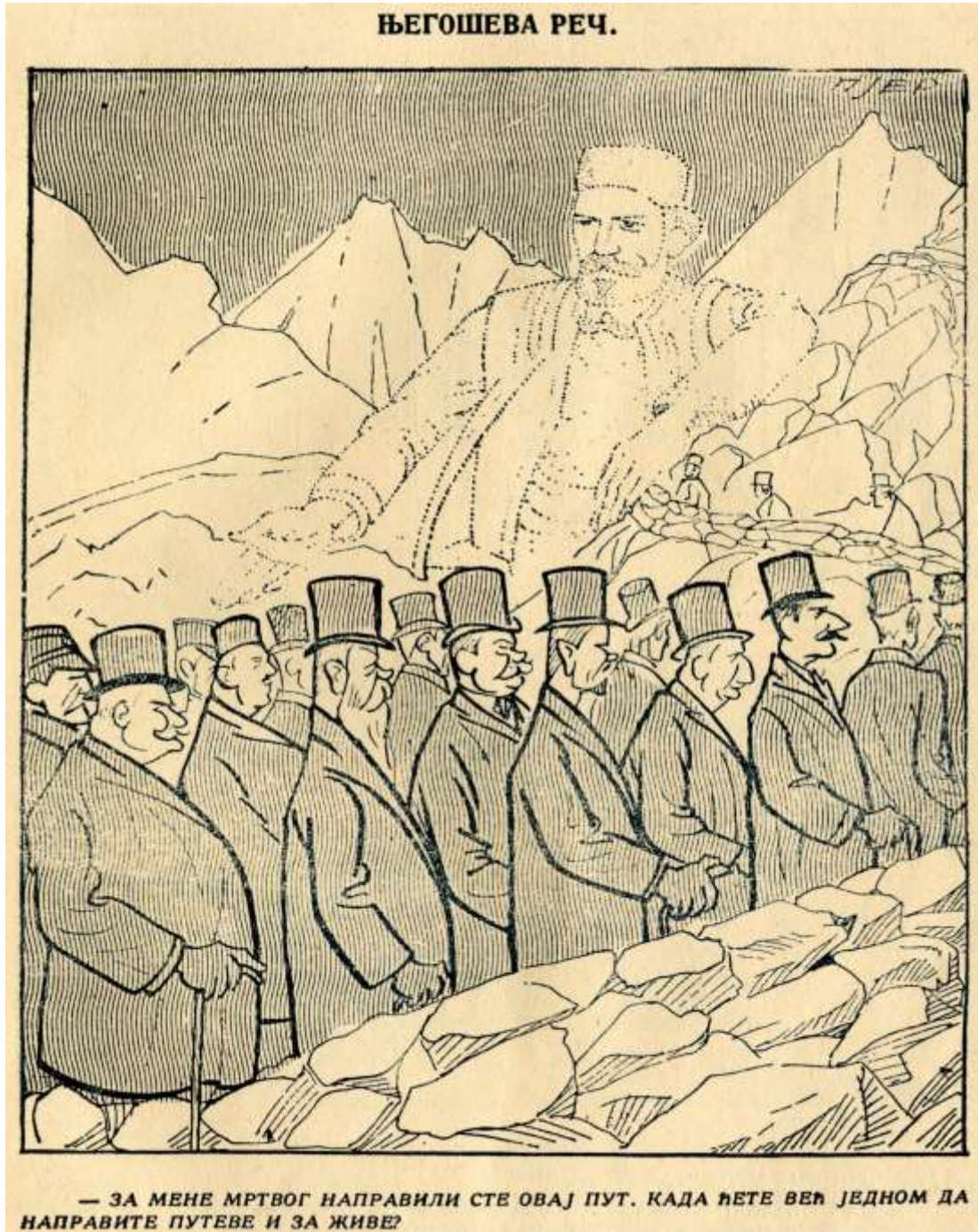
Јављам се подстакнут текстом Косте Ђ. Кнежевића »100 година од Великог рата – Скрнављење српске светиње« објављеним у »Политици« почетком године.

Историјска је чињеница да је Ловћенску капелу подигао Светом Петру Цетињском његов синовац Његош. Такође се зна да је у капели сахрањен владика Раде – Његош II. Исто тако, јавности је познато да је у I Светском рату аустријска артиљерија са мора гранатирала капелу на Ловћену, коју је након аустро-угарске окупације Црне Горе, срушила, намеравајући да уместо ње подигне велелепни споменик свом суверену.

Идеју о обнављању капеле на Ловћену први је дао тадашњи митрополит Гаврило Дожих. Одмах по рукоположењу 1920. године, он је замолио Сабор да то »узме као једну озбиљну и хитну ствар и да се ангажује Српска црква код државних власти, како би се изнашла средства да се капела оспособи за своју намјењену улогу«, пише др Батрићевих. На иницијативу митрополита образован је Одбор у Београду 1923. године. С обзиром да је изабран за председника, митрополит Дожих је остварио контакте са угледним личностима и државним институцијама и захтевао изналагање средстава за реализацију тог важног националног пројекта. Митрополит Дожих је контактирао чак и председника владе Николу Пашића, а акцију око капеле подржао је и Јован Цвијић, председник Српске краљевске академије.

Средином августа 1923. године одржана је седница Светог синода и одлучено да се апелује »лично на краља, као крвног Његошевог рођака, по својој мајци Зорки«. Краљ Александар је прихватио финансирање тог пројекта. Централна прослава почела је 19. IX 1925. године, вечерњом службом у Цетињском манастиру. Из ризнице у цркви, пренесене су

владичине кости и смештене у ковчег – дар Његовог Величанства Краља. Следећег дана, импозантна колона Његошевих поштовалаца кренула се од Цетиња пратећи кости великог генија, да би стигла на Ловћен тачно у подне. »Краљ Александар и патријарх Дожић спустили су ковчег у саркофаг, а краљ је откопчао са својих груди Албанску споменицу и спустио је у саркофаг...«, пише др Батрићевић у својој књизи.

„Политика“, 19. IX 1925, субота; карикатура Пјера Крижанића.